

Het MAB vóór 50 jaar

A. F. Tempelaar

maart 1941

In de 'Naamlooze Vennootschap' van november en december 1940 had Prof. Dr. N. J. Polak aandacht geschonken aan de theorie van de zogenaamde ijzeren voorraad. Hierbij werd deze voorraad gezien als een permanent produktiemiddel 'dat complementair is verbonden met de gehele outillage en de organisatie van het bedrijfscomplex, waartoe deze behoort'. Polak karakteriseerde het ijzeren-voorraadstelsel als een eenvoudige praktische toepassing van het vervangingskoopstelsel 'daar het evenals dit laatste systeem als winst beschouwen wil het verschil tussen de opbrengst door verkoop en de kosten van deze vervangingskoop'. Deze conclusie bracht Drs. L. G. Westermann ertoe in het MAB – onder de titel 'Eenige opmerkingen over het ijzeren-voorraadstelsel' – na te gaan of inderdaad aan dit principe van winstberekening dezelfde betekenis voor het bedrijfsleven kan worden toegekend als de vervangingswaarde-calculatie in de theorie van Limpert.

De schrijver concludeert dat dit niet het geval is. Wat de winstcalculatie betreft kunnen weliswaar dezelfde resultaten worden bereikt, maar de wijze van verkrijging van deze winstcijfers is geheel verschillend. Bij het ijzeren-voorraadstelsel wordt het financieel resultaat van een bepaalde periode achteraf gecalculeerd als een soort administratieve techniek; bij de vervangingswaarde-calculatie wordt een grondslag gelegd voor de waardering der goederen gedurende de bedrijfspgang, namelijk bij de ruil. Het eerstgenoemde stelsel geeft geen richtlijn voor het handelen van de producent, het is meer een 'uiterlijk ordeningsprincipe'. Door de vervangingswaarde-calculatie verkrijgt men een juist inzicht in de rentabiliteit van

het bedrijf, omdat onderscheiden worden de resultaten, verkregen door de goederenruil en de gevolgen welke voortvloeien uit het houden van voorraden. Het enige dat Westermann bij het ijzeren-voorraadstelsel van betekenis acht is de 'duidelijke begrenzing van het gedeelte van den voorraad, hetwelk als normaal is te beschouwen'.

In het december-nummer van het MAB, jaargang 1939, heeft Drs. D. Nije enkele opmerkingen gemaakt over de onderzoeken door rijksaccountants ten behoeve van de belastingadministratie. In het juni-nummer van de volgende jaargang volgden kritische beschouwingen van de Blaey, Delmonte, Hageman en van der Pauw (zie de historische verslagen in de MAB-nummers december 1989 en juni 1990 – AFT).

Zowel de public accountant als de accountant-beambte (waaronder de rijksaccountant) worden uniform aangeduid als 'accountant', behoren beide tot één vakvereniging en zijn aan hetzelfde reglement van arbeid onderworpen. Het publiek ziet hen daarom als behorende tot één homogene groep. Bovendien komt het volgens Nije voor dat de accountant-beambte niet alleen rapporteert aan de leider van de organisatie in wier dienst hij staat, maar soms ook of alleen aan anderen. Dan treedt hij uit de private kring in het maatschappelijk verkeer. Het zijn deze problemen welke het de schrijver moeilijk maken het arrest van de Hoge Raad als juist te erkennen, waarbij de bij een tweede rijksaccountantsonderzoek over dezelfde periode gebleken feiten als 'nieuwe feiten' werden aanvaard, die navordering mogelijk maakten

A. F. Tempelaar, registeraccountant, was lid van de maatschap Dijker en Doornbos (rechtsvoorganger van Coopers & Lybrand Dijker Van Dien) en vervulde vele functies in de beroepsorganisaties in binnen- en buitenland.

(zie het historisch verslag MAB december 1989 – AFT).

Wanneer De Blaey e.a. van mening zijn dat er bij het onderzoek van de rijksaccountant geen sprake is van controle, doch slechts van inzage, acht Nije het misleidend dat men in dat geval toch spreekt van controleren (ook het bewuste arrest van de Hoge Raad gewaagt van controle). Indien de arbeid van de rijksaccountant niet meer bevat dan wat De Blaey c.s. beschrijven, kan hij slechts verklaren dat hij een advies geeft op grond van ongecontroleerde cijfers. 'Elke verklaring omtrent plaats gehad hebbende controle kan bij de wijze waarop de rijksaccountant werkt, bij zijn opdrachtgever slechts een groter vertrouwen wekken dan gerechtvaardigd is door den verrichten arbeid'. Aldus Nije. Hij beschouwt zijn artikel als een terreinverkenning van de zijde van de public accountant, welke nog moet worden aangevuld met de resultaten van het door de accountant-beambte ingesteld nader onderzoek van de problemen.

In de opeenvolgende nummers van januari tot maart 1941 heeft Dr. D. Simons de controle bij gemeenten besproken. Met de betrekking tot de

ontwikkeling van de gemeentelijke accountancy roept de schrijver zijn discussie met accountant Reder in herinnering (zie de historische verslagen in de nummers november en december 1987 en januari 1988 – AFT). Aanvullend deelt hij mede dat het Verificatiebureau van de Vereeniging van Nederlandsche Gemeenten – in 1914 opgericht – in een steeds toenemende mate bij kleine en middelgrote gemeenten de controlefunctie vervult. Het vervult deze functie thans (begin 1941) voor meer dan 600 gemeenten en controleert in totaal ruim 2000 publieke en semipublieke administraties, waaronder meer dan de helft van alle gemeentebedrijven. Simons beschouwt het bureau als een zelfstandig accountantskantoor, dat zich op publieke en semipublieke administraties heeft gespecialiseerd.

In zijn trilogie levert Simons een helder betoog betreffende de vele problemen welke met gemeenteadministraties en de controle ervan samenhangen. De vele hierbij onvermijdelijke details en feitelijkheden maken het echter niet mogelijk ten behoeve van een historisch verslag een passende samenvatting te geven.